

Začněte včelařit!

Včelařím sedmý rok. Nikdo v naší rodině včely nechoval, takže jsem na začátku nevěděla nic. Proti včelařům s padesátiletou praxí, kterých je u nás dost, mám výhodu, že se moje začátky uskutečnily relativně nedávno a tudíž si na ně pamatuji.

Radka Ingrová

Protože mi neměl kdo poradit, přečetla jsem si jednu starší českou učebnici pro začínající včelaře a málem jsem od záměru upustila. Vypadalo to strašlivě složitě! Ale protože jsem úporná, nevzdala jsem to a našla si dvě jednodušší, poměrně útlé knížky se spoustou obrázků. Jmenují se Včelařství krok za krokem a Ekologický chov včel. Obě napsali němečtí autoři, jsou stručné, pěkně strukturované a návodné, Němci tohle prostě umějí. Obecně doporučuji raději si pořídit knihu než vycházet jen z informací na internetu nebo od kamaráda. Ne že by se autor knihy nemohl mýlit, ale přece jen lze předpokládat, že nakladatel zadá napsání odborné knihy člověku s odpovídajícími znalostmi a zkušenostmi.

Jaké úly?

Nástavkové a nové! Nenechte se přesvědčit, že máte začít v neckách, košnicích, klátech... Třeba jednoho dne budete chtít experimentovat, ale na začátku je lepší si nekomplikovat situaci. Včely

mají nejraději obydlí vysoké a úzké, jak napovídají dutiny stromů, kde v přírodě žijí. Takže široký nízký úl je pohodlný pro včelaře, ale méně vhodný pro včely. Uvnitř nástavkového úlu jsou takzvané rámy nebo rámečky. Ty mají různé rozměry (míru) podle typu nástavkového úlu. Čím větší rámková míra, tím je jednotlivý nástavek těžší. To nehraje roli, dokud pracujete s úly bez medu, včely jsou lehké, ale jiné je, když musíte zvedat nástavky plné medu. Někteří včelaři přísahají na co největší rámkovou míru, z níž pak více či méně nenápadně couvají, když jim ke stáru docházejí síly. Asi nejjednodušší je pořídit si nástavkový úl s běžnou rámkovou mírou 39x24 cm, kterou prý má většina nástavkových včelařů u nás. Nástavek plný medových plástů bude vážit přes 20 kilo – při dobré kondici s ním chlap může bez problémů manipulovat. Já mám rámkovou míru menší, takzvanou dámskou – 39x17 cm, kterou mi doporučila zkušená včelařka od Kolína Jana Provazníková. Sice mi někteří včelaři mezitím vynadali, ale moje ženská ramena plný medník této

Včelařská kombinéza je z pevné látky, ale lepší je pod ní mít ještě jednu vrstvu. Dávám přednost kukle před kloboukem. Vpravo kuřák, vlevo včelařský smetáček

rámkové míry unesou a včely už sedmý rok v této rámkové míře spokojeně žijí a přežívají. Starší včelaři totiž často přísahají na svou zkušenost jako na jedinou správnou a někteří jsou schopni prosazovat ji s neuvěřitelnou razancí. Nové úly vyjdou sice draž než starší, ale u zbrusu nových máte jistotu, že si nezavlečete do svých včel stěnami úlu smrtelné choroby. Například spory moru

včelího plodu, který se bohužel v posledních dobách silně rozšířil zejména na Moravě, přežívají dlouho na stěnách úlu i bez přítomnosti včel.

(Mám nástavkové úly od pana Václava Břínka – www.brinek.cz, není jistě jediným výrobcem kvalitních úlů u nás, ale uvádím, s čím mám dobré zkušenosti.)

Jaké včely?

Rozhodně kraňky! Včela kraňská je nejrozšířenější plemeno u nás, vyznačuje se mírností a rychlým jarním rozvojem. Oboje je důležité. Včely často chováme pod podezíravým dohledem sousedů a podezření by se rychle změnilo v odpor, kdyby na ně včely zaútočily, jak to některá včelí plemena a zejména jejich kříženci dovedou. Bude-li vám někdo přísahat na skvělé včely tmavé nebo buckfastské, zbystřete, jejich kříženci jsou zpravidla tak agresivní, že ještě v 60. letech minulého století byly u nás poblíž včelnic cedule: Pozor, zlé včely! Chtějte čistokrevné kraňky od dobrého chovatele. Je to nevhodnější plemeno proto, že hlavní snůška, tedy největší množství potravy pro včely, je v ČR na většině území na jaře z ovocných stromů a z řepky. Pouze na horách, například na Šumavě, kde jaro nastupuje později a jsou tam rozsáhlá vřesoviště, může mít určité opodstatnění chov včely tmavé, která se oproti kraňce rozvíjí do síly (početnosti včel) až v červnu a červenci. Oddělek je malé včelstvo, které včelař oddělil od kmenového včelstva. Oddělky se vytvářejí na konci jara, je možné je koupit zpravidla v červnu, takže včelstvo se musí teprve rozvinout. To znamená, že v prvním roce z něj užitek mít nebudete. Můžete si koupit i kmenové „dospělé“ včelstvo, které již přezimovalo a je v plné síle. Když ho koupíte na jaře, tedy před tím, než přinese včelaři med a další včelí produkty, bude pochopitelně dražší. Výhodně nakoupíte kmenové včelstvo po sklizni medu (v době odkvetu lip) a před nakrmením včel na zimu. Oddělek stojí kolem 1500 Kč, kmenové včelstvo vyjde asi na dvojnásobek. Protože letos na jaře a loni na podzim u nás zřejmě mnohá včelstva uhynula, lze předpokládat i vyšší ceny. Vzhledem k šířícím se nákazám včel, zejména moru včelího plodu, je nesmírně důležité kupovat včely od důvěryhodného blízkého zdroje, nejlépe v rámci okresu. Převoz včelstev z pásem moru včelího plodu ostatně zakazuje i veterinární legislativa. V každém případě vám chovatel při předání musí dát potvrzení od veterináře, že jsou včely zdravé. Rada: Doptejte se v okolí na důvěryhodného včelaře, který vám oddělky nebo včelstva připraví,

Rozpěrák, užitečný nástroj na oddělování rámků, které jsou většinou slepené propolisem

Klíštky na zachytávání rámků

↑ **Rámky v nástavku, prázdným pláštům se říká souše. Nahoře vidíte tzv. panenské dílo – plást, který včely nezakladly**

← **Nástavkové úly ukázkového včelína v Areálu MÁJA v pražské Ruzyni, který bude slavnostně otevřen 20. května na Mezinárodní den včel a včelařství.**

nebo doporučí, kde si je máte objednat. Jestliže žádného důvěryhodného včelaře v okolí neznáte, obraťte se na některý místní včelařský spolek, může to být základní organizace Českého svazu včelařů nebo jiné včelařské spolky, které vedou včelařští odborníci.

Oddělky nebo včelstva se na včelnici (jakékoliv místo, kde stojí úly; domeček s úly je včelín) zpravidla umísťují v době vrcholného nebo pozdního léta, tedy v červnu či červenci, kdy jsou vytvořeny oddělky s kladoucími matkami, případně včelaři prodávají včelstva po sklizni medu ještě před podáním zimních zásob. Vaší hlavní činností první sezony tedy bude včely nakrmit.

Jaké pomůcky?

Při včelaření v nástavkovém úlu budete potřebovat několik malých a poměrně levných pomůcek: smetáček, rozpěrák, vychytávací klíštky, kuřák, včelařskou kombinézu do silné látky, kuklu s drátěnou ochranou obličeje, pevné kožené rukavice a holínky do půl lýtek. Může se najít včelař, který bude tvrdit, že když máte kraňky, poslední čtyři pomůcky nepotřebujete. Jenže i mírumilovné kraňky se občas dokážou naštvat, když jim berete med, zejména v létě, ten takzvaně podletní. A i když použijete kuřák, který včely trochu omámí a tedy zklidní, vždy se najdou včeličky, které zůstanou bdělé a půjdou po vás. K dražším pomůckám patří především medomet a nádoby na med, nejlépe nerezové s kohoutem. Pokud byste si kupovali starší medomet, nesmí být rezavý, zejména zevnitř (k medometu patří dvojité sítko, přes které teče med do nádoby). Na drahé pomůcky k odběru a zpracování medu můžete získat dotaci, někdy až do výše 50 % ceny. Podle některých včelařů lze med získat i bez medometu vykapáváním z pláštů nebo lisováním. Možné to je, ale při vykapávání o dost medu přijdete a lisování se mi zdá nepoměrně náročnější, hlavně na udržení pořádku.

Včelí pastva

Bez kvalitní, rozmanité a dostatečné včelí pastvy nebudou včelstva prosperovat. Než si včely pořídíte, zamyslete se nad skladbou rostlin kolem stanoviště úlů. Je důležité, aby včely měly dostatek pastvy před i po odkvetu ovocných stromů a řepky. Případně můžete včelám „přilepšovat“ sázením včelařsky významných bylin, stromů a keřů. Vhodným manuálem pro tuto příjemnou a záslužnou činnost je nedávno vydaná kniha Včelí pastva RNDr. Václava Švamberka (www.majabee.cz). ■